

॥ अथ त्रिगुणितमोऽध्यायः ॥ chapter-63

- वसिष्ठ उवाच :- तत्राश्चर्यमभूत् सर्वे श्रीमाले कमलालये ॥
 तदाकणमि ^{यमाले} मूषकं यदि कौतूहलं तब ॥ १
- पुरासीदबनीपालो राक्षसस्य कूले महान् ॥
 कृतिनामि महादैत्यो ^{५ए} देवब्राह्मण-कण्टकः ॥ २
- स वै श्रीमालयागत्य विवाहात् प्रथमे दिने ॥
 कुमारी स्नाप्यमानां तामवगृह्णाति दानवः ॥ ३
- अवग्रहः ततः तस्य निश्चयेष्टी भवति ज्ञप्तात् ॥
 नष्टृणाति नष्ट्राशनाति न जूते नच बीजते ॥ ४
- श्रीपरिक्रमणार्त्तां हि यावत्कालमथ ^{५ए} ज्ञप्तात् ॥
 कन्या प्रकृतिमाप्नोति हर्षयन्ति सुहर्जनाः ॥ ५
- सारिकायाः शतगुणो बलेन स महासुरः ॥
 कृतिहज्जम् रूपाद्वयाः कदर्थयति कन्धकाः ॥ ६

-०-

- १ बी-तत्राश्चर्यमभूत् पूर्वं
 २ बी-पुरासीदबनीपाल । दिति वंश समुद्भवः ॥
 ३ ए-रूपाद्वया ४ ए-दैत्या
 ५ ए-था

ततो दुःखाकुलममूदलिलं कमलापारम् ॥	
विवाहस्वागमे कश्चित् कुत्रचिन्नं प्रहृष्यति ॥	७
अथ काचिज्जराविष्टा कुलस्त्री ब्राम्हणाप्रिया ॥	
कृतिशंकाकुला प्राप्ता शरणं कमलान्तिके ॥	८
उपवासपरादीना मृत्युं कृत्वा निर्वर्तनम् ॥	
^{१९} विवाहहस्वागमे राजन् कन्यार्या मृतिशंकिनी ॥	९
ततो राजाबभूवैकी प्रत्यक्षा कमलोद्भवा ॥	
द्विजपत्नीमु ^{१०} बोधं परितुष्टा सुरेश्वरी ॥	१०
कमलावाच - किमर्थमिह कल्याणि द्वारे मम निष्पीडसि ॥	
उत्तिष्ठ स्वगृहं याहि गृहीत्वा वाञ्छितं वरम् ॥	११
ब्राह्मणमुवाच :- कृतिनीमि महादेव्यो बाधते नः कुमारिकाः ॥	
तैर्नोद्विग्ना द्विजा देवि स्थिन्तैरपि ^३ त्वदाश्रयाः ॥	१२
देवमुवाच :- नामुमृतः स दुष्टात्मा सदा चरति वैकुण्ठम् ॥	१३

१ बी कृतिशंकिनी

२ बी द्वारि

३ बी त्वदाश्रयात्

१ ए विहवा

वर्धस्तस्य न शस्त्रेण न मन्त्रैर्व्यहितिः क्वचित् ॥

शक्यते पितृभिस्तुष्टे^१ निर्गृहीतं स नान्यथा ॥

१४

अतो नान्दीमुखं श्राद्धं कर्तव्यं पितृस्तुष्टये ॥

एवं तुष्टाः पितरस्त्रावन्ते महता भयात् ॥

१५

कुलदीपः प्रकृत्या निशायां ब्राह्मणाप्रिये ॥

वत्स्यन्ति पितरस्तत्र पूजा कार्या प्रयत्नतः ॥

१६

कुलदीपात्सबविधिः^२ कार्या श्रीमालवारिभिः ॥

तेषां घृतगुडाभ्यां च कर्तव्यः कुलयोर्ध्वम् ॥

१७

रात्रौ जागरणं कार्यं नमिष्यैः परस्परम् ॥

एवं च कुर्वतां नूनं विवाहात् प्रथमे दिने ॥

१८

कृतिदूरतरं याति कुलदीपस्य शक्या ॥

मांगल्यगीतं शब्देन तथा शंखरवस्वनेन च ॥

१९

माधातावाचः- कुलदीपात्सबविधिं विवाहात्प्रथमे दिने ॥

अथा श्रीमालिभिः कार्यस्तन् मे ब्रूहि तपोवन ॥

२०

२०-२०-०

१ बी पितरस्त्रावन्ति

२ बी पितरस्तत्र

३ कार्यं इति पुंस्प्रयोगः साधु ।

४ बी कुलदीपः शिखादग्धौ दूरं यास्यति दानवः । इति पाठान्तरं

मांगल्यगीत- नैव नैस्तिः

१ ए दीने

वसिष्ठ उवाच

दिवा नान्दीमुखं श्राद्धं कर्तव्यं विधिवन्मृष ॥

जगत्स्वामिसमायुक्तं गणेश्वरपुरःसरम् ॥

२१

पितृनान्दीमुखस्तत्र सार्धमेतैः सुरीक्षैः ॥

समाहूय समस्तान् वै प्रीणयेद्विप्रमोजनैः ॥

२२

वरस्याथ कुलं या स्यात् प्रमाणकुलकामिनी ॥

शंखमादाय पाणिभ्यां कुङ्कुमोदकपूरितम् ॥

२३

गृहीत्वा रक्तसूत्रं च सा कुमारीगृहं व्रजेत् ॥

कुमारी रक्तसूत्रेण मात्वा पादशिरौऽबध्नि ॥

२४

शंखोदकं च सिञ्चन्ती सबलिकृतकन्यकाम् ॥

एवं-कृतेथ दैत्योसौ स्पृष्ट^१तामक्षमो भवेत् ॥

२५

कोप्सुं शङ्काति नागानि रक्तसूत्रा^२ङ्कितानि तु ॥

याति कन्या प्रमाणाय क्तः प्रमाणिकोच्यते ॥

२६

अर्चिता भोजिता शब्दया सा च याति विरालयम् ॥

कृत्वाय कुङ्कुमं हस्ते नालिकेरं च भूमिषु ॥

२७

-०-

१ बी सार्धमायां यहायां धर्मतितन्मातृपूर्वम् । अधिक पाठः

२ बी मात्रा । ३ बी एवं कृतेन दैत्योऽस्मृति स्पृष्टं ? क्षमो भवेत्

४ बी वस्त्रा ।

५ बी याति प्रमाणाहिताययि ।

५ बी हं कन्या प्रमाणायाः सातत् ।

१ ए स्पृष्टं

कन्यासम्बन्धिनी याति वरमेष्वनि भूषिता ॥	
तत्तु मांगल्येकत्वेन वर्मात्रे प्रेदाय च ॥	२८
पूजिता च तत्र तत्र निजशक्त्यनुसारतः ॥	
अथ कन्यागृहं याति राजन् कन्याकुलार्गना ॥	२९
निशायाः प्रथमं यामे गामयेनोपलम्पयत् ॥	
तत्र मन्त्रैः प्रतिष्ठाप्य कुलदीपं निवेशयेत् ॥	३०
रक्तसूत्रययी वृत्तिः कायां शक्त्या धृतं वै ॥	
समिद्धे गार्हपत्ये ^{२९} नो कर्तव्यः कुलदीपकः ॥	३१
मङ्गले तं प्रतिष्ठाप्य पुष्पान्वाङ्गुलिपदैः ॥	
पूजयेद्विधिवत् प्रीत्या दद्यादर्थं कोविद ॥	३२
एवं कृते महाराज पितरस्तत्र देवताः ॥	
आयान्ति मुदिताः सर्वे कुलदीपशिक्षान्तरे ॥	३३
ततस्तस्याग्रेतः कायां स्त्रीभिर्मिलीतयः ॥	
शर्षध्वनिश्च सुमहान् द्रुघोणश्च पूष्कलः ॥	३४

-०-०-

- १ वी मांगल्यमतुलंभाति सन्ततिश्च तथैव च
निर्देशं गीतदानम्भां पूज्यते भोज्यते पि सा ॥ पाठान्तर
- २ वी राजकन्या । घ हं राजन् । वरकुलार्गना
- ३ वी सिक्ता
- १ ए वृत्तिं
- २ ए सामिद्धे गार्हपत्यो नो

ततोनिशीथं राजेन्द्र प्राप्तं स्नात्वा शुचिः सती ॥

वरस्य जननी दीपं गृह्णात्प्राभरणां न्विता ॥

३५

ततः कन्यागृहं गत्वा गायन्त्यौ मंगलानि वै ॥

कन्यापितृगृहे स्त्रीभिः संगच्छेरन् समन्ततः ॥

३६

अभ्यर्च्य विधिर्बेदीपमेवं कुर्यात् प्रदक्षिणाम् ॥

सर्वाश्च त परिक्रम्य वेदिमध्ये कुलांगनाः ॥

३७

दीपादीषे घृतं कौषमन्योन्यं ता बितन्वते ॥

परस्परं प्रीयमाणास्तथा वक्त्रे गुडं नृप ॥

३८

पृष्पैराभरणैस्त्रैस्ताम्बूलैश्च मनोहरैः ॥

वरकन्याजनन्यासं ते विधायैक्यं तथात्मनः ॥

३९

परिपूर्य मृदायुक्तं स्वगृहायाथ गच्छति ॥

वेदिमध्ये तदा राजन् मुलं वक्त्रेणात्सवं ॥

४०

जायान्ति पितरस्तत्र मातरो देवमातरः ॥

जायां तदायां हेरम्ब मातृतन्मात्रभिः सह ॥

४१

-०-

१ बी सर्वाश्चक्रैः

घ ई नतुः

(५४६)

श्रीश्च देवो जगत्स्वामिपूर्वे पूर्वतरं च ये ॥ अदृश्या निरीजन्ते कूलदीपात्सर्वं निशिः ॥	४२
एवं कूलव्यकरणं कूलदीपात्सर्वं स्विन्नः कृत्वा सर्वा निवर्तन्ते शंखवेदस्वने सति ॥	४३
ततो जागरणं कुरुगयिन्त्यो मंगलानि च ॥ कूलदीपं विमुच्येतास्तिमिन् गोमर्षमण्डले ॥	४४
एवं कृते ब्रजेत् कृति-दूरादूरतरं नृप ॥ नन्दन्ति पितरः सर्वे मायन्ति सुरमातरः ॥	४५
प्रिक्ते स च गोविन्दः प्रेमसी सर्परिच्छदा ॥ गृहरोगोश्च नश्यन्ति कूलदीपात्सर्वे नृणाम् ॥	४६
कूलव्यकरणं शक्यमित्युक्तं ^{१९} कृत्वादिभिः ॥ कूलदीपात्सर्वनिधिरेवं श्रीमालनासिभिः ॥	४७
प्रथमेन्द्रि करग्राहात् कायः प्रीत्यै दिवाक्क्षाम् ॥ कूलदीपस्य माहात्म्यमेतत् कथितं नृप ॥	४८

(६५७)

कुलदीपोऽर्च्यते चेन्न तत्र नास्ति पराजयः ॥

य एतच्छ्रुत्वा न्नित्यं कुलदीपकथानुगम् ॥

५६

न तस्य दैत्यनिहितं कदाचिज्जयिते भयम् ॥

५७

-०-

इति श्री स्कन्द पुराणे एकाशीति साहस्र्यां
संस्तायां तृतीय परिच्छेदे ब्रह्म विभागे श्रीमाल महात्म्ये
कुलदीपक महात्म्यन्नाम त्रिंशच्छिताऽध्यायः ॥ ६३ ॥